

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-111-120

JEL : M41

УДК 658.274

Гейср Е. С.,
д-р екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: geyer@donnuet.edu.ua

Шевченко Л. Я.,
канд. екон. наук, доцент

e-mail: shevchenko@donnuet.edu.ua

Шендригоренко М. Т.,
канд. екон. наук, доцент

e-mail: shendrigorenko@donnuet.edu.ua

ГРОШОВІ КОШТИ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ

UDC 658.274

Geyer E. S.,
Grand PhD in Economic
sciences,
Associate professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: geyer@donnuet.edu.ua

Shevchenko L. Ya.,
PhD in Economic sciences,
Associate professor
Shendryhorenko M. T.,
PhD in Economic sciences,
Associate professor

e-mail: shevchenko@donnuet.edu.ua

e-mail: shendrigorenko@donnuet.edu.ua

TRADE ENTERPRISES CASH RESOURCES: CURRENT BUDGETARY ISSUES

Мета — вирішення актуальних питань системи бюджетування грошових коштів у підприємствах торгівлі.

Методи. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, що базуються на системно-структурному підході щодо вивчення проблематики складання бюджету руху грошових коштів, управлінської звітності та організації ефективної системи контролінгу на підприємствах, які здійснюють торговельну діяльність. Під час складання бюджету грошових надходжень та видатків торговельного підприємства на наступний звітний період застосовано методи конкретизації, аналіз і синтез. Для наочного надання даних щодо руху грошових коштів підприємства застосовано графічний метод.

Результати. Грошові кошти — це найбільш ліквідні активи підприємства. Для організації ефективного управління грошовими коштами на підприємстві необхідно створення належної системи бюджетування. В контексті підприємств під бюджетом розуміють план, у якому фіксуються та балансуються доходи та витрати, надходження та виплати, приріст активів та капіталу, офіційно затверджений керівництвом, на визначений період і доводиться до виконання менеджерам усіх рівнів управління. У бюджеті можуть відображатися як вартісні, так і кількісні показники бюджетного періоду.

© Е. С. Гейср, Л. Я. Шевченко, М. Т. Шендригоренко, 2019

*Мета бюджетування грошових коштів полягає у визначенні їх необхідного обсягу і періодів, коли у підприємства очікується нестача або надлишок грошових коштів порівняно з їх оптимальним залишком, щоб, з одного боку, уникнути кризових явищ, а з іншого — про-
дуктивно використати наявні фінансові ресурси.*

У статті проаналізовано значення управлінського обліку як системи планування, бюджетування і контролінгу. Систематизовано актуальні питання щодо підвищення ефективності управлінського обліку руху грошових потоків торговельного підприємства. Узагальнено елементи грошових активів підприємства. Конкретизовано причини виникнення дефіциту та збільшення грошових коштів на торговельних підприємствах. За результатами ведення управлінського обліку розроблено бюджет грошових надходжень та видатків торговельного підприємства на наступний рік. Практичне використання бюджету грошових надходжень та видатків дасть змогу підвищити ефективність системи управлінського обліку, що своєю чергою, забезпечить збалансовану діяльність підприємства та оптимізує фінансові потоки.

Ключові слова: бюджет, бюджетування, грошові ресурси, контролінг, планування, фінансові потоки.

Постановка проблеми. На підприємствах торговельної галузі управлінський облік нині всебічно не ведеться, оскільки їх адміністрація посиляється на вплив як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Зокрема, це: нестабільна цінова політика; відсутність розробок щодо методології ведення управлінського обліку, контролінгу, бюджетування, які призводять до проблем у прийнятті стратегічних рішень підприємств. Окрім того, відсутність кваліфікованих фахівців з управлінського обліку, які володіють методикою бюджетування і контролінгу, гальмує процес оперативного і стратегічного розвитку діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішню і внутрішню торгівлю.

Наразі актуальності набуває проблема складання бюджету грошових надходжень та витрат торговельного підприємства на наступний звітний період, який має стати запорукою стабільної діяльності, ефективного управління грошовими потоками для прийняття стратегічних управлінських рішень, спрямованих на отримання максимального прибутку.

Необхідно систематизувати перелік актуальних питань щодо підвищення ефективності управлінського обліку руху грошових потоків торговельного підприємства, а саме:

1) правильно організувати внутрішню структуру підприємства та діяльності його підрозділів;

2) організувати дієву систему управлінського обліку за діяльністю структурних підрозділів підприємства;

3) систематично підвищувати кваліфікацію управлінського персоналу (зокрема, бухгалтерів), беручи участь у семінарах, конференціях, тренінгах із проблемних питань ведення управлінського обліку (бюджетування, контролінгу) та складання форм оперативної звітності для керівництва підприємства не за принципом «на кінець звітного періоду», а «за день, тиждень, декаду»).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми питання організації і методики управлінського обліку діяльності суб'єктів господарювання досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці: П. Й. Атамас, З. В. Гуцайлюк, А. А. Касич, Т. А. Крушельницька [2], В. І. Ластовецький, Л. В. Матвійчук, О. Г. Мельник [3], Л. В. Нападовська [9], Г. Є. Павлова, М. В. Тарасюк [6], М. Т. Щирба [10], Г. М. Химич та ін.

Віддаючи належне науковим доробкам науковців, доцільно зазначити, що у вітчизняних наукових напрацюваннях теоретичні засади та практичні навички процесу бюджетування у торговельних підприємствах не розглянуті. На думку Т. А. Крушельницької [2], бюджетування — це технологія фінансового планування. Л. В. Нападовська [9] вважає бюджетування процесом складання бюджетів підприємства. М. В. Тарасюк [6] дотримується визначення бюджетування як

процесу планування. С. В. Голов зазначає, що бюджетування — це складова системи управління. Ці науковці розглядають процес бюджетування взагалі, не виокремлюючи галузеві особливості.

Отже, актуальні питання управлінського обліку як системи бюджетування, контролінгу на підприємствах, які здійснюють торговельну діяльність та методику складання бюджетів, потребують уточнення і наукового дослідження.

Мета статті — вирішення актуальних питань системи бюджетування грошових коштів у підприємствах торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинним законодавством передбачено, що підприємство самостійно розробляє систему внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, форми звітності і прийоми контролю.

Необхідно погодитися з думкою Г. Кобилянської, що внутрішня інформація, яка формується й обробляється у структурних підрозділах, переважно має узагальнений характер [1, 22]. Такий стан справ свідчить про небажання і недостатню кваліфікацію управлінського персоналу підприємства створювати та розвивати систему оперативного документообігу, а також управлінської звітності.

Г. Кобилянська зазначає, що внутрішня бухгалтерська звітність підприємства — це «звітність, яка складається бухгалтером-аналітиком і подається як адміністрації підприємства, так і менеджерам усіх рівнів управ-

ління. Форма внутрішньої звітності повинна максимально розкривати зміст її показників та бути зрозумілою для конкретного користувача інформації — менеджера, для якого саме складений звіт» [1 с. 15].

Однак, як свідчить практика, на торговельних підприємствах функція аналітика за посадовою інструкцією покладається на бухгалтера, який понад свою головну роботу з обліку господарських операцій формально здійснює аналітичні розрахунки без використання відповідних методик і прийомів. Контролінгом майже ніхто не займається. А це напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з моніторингом його фінансово-економічної діяльності та з систематичним наданням керівництву інформації, необхідної для прийняття своєчасних тактичних і стратегічних управлінських рішень.

Бюджетування адміністрацією торговельних підприємств розглядається як різновид планування, а не як процес виконання запланованих заходів шляхом складання відповідних бюджетів збалансованої діяльності підприємства.

Необхідно зазначити, що одним із головних аспектів складання бюджетів є виявлення необхідності у грошових ресурсах і оптимізація фінансових потоків.

Узагальнимо елементи грошових активів підприємства (рис. 1).

Наявність у підприємства грошових коштів іноді пов'язана з тим, наскільки його

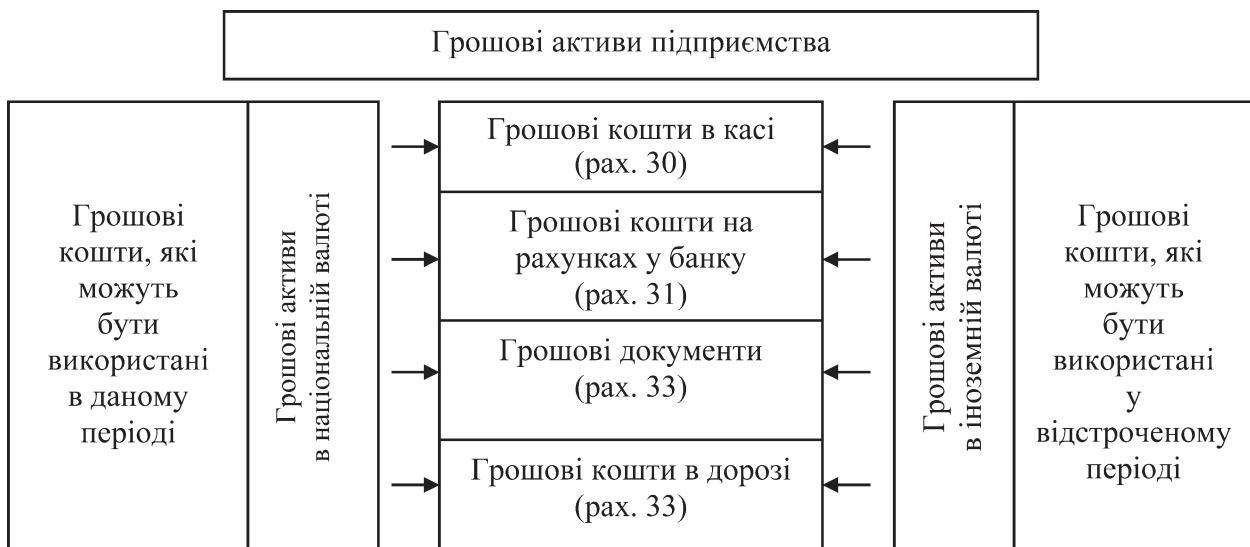

Рис. 1. Склад основних елементів грошових активів підприємства (розроблено авторами)

діяльність є прибутковою. Але такий зв'язок не завжди очевидний. Так, торговельне підприємство може бути прибутковим за даними обліку і одночасно не мати власних грошових коштів.

Конкретизуємо причини виникнення дефіциту та збільшення грошових коштів на торговельних підприємствах.

Дефіцит грошових коштів спричинює: зменшення розмірів продажу товарів або якогось їх виду; несвоєчасність отримання оплати за товари від покупців; значне збільшення витрат на закупівлю товарів; оплата незапланованих платежів.

Збільшення грошових коштів в активах підприємства відбувається внаслідок: підвищення цін на товари; незапланованого отримання заборгованості від покупців,

зменшення розмірів податкових платежів; отримання відстрочки по сплаті заборгованості постачальникам.

Управління грошовими потоками підприємства характеризує основні функції регулювання грошових коштів, які повинні здійснюватися різними способами. Наразі цю функцію виконують переважно бухгалтери, оскільки управління грошовими потоками — це тривалий, циклічний процес, який складається з декількох видів управлінських робіт.

Використовуючи дані ТОВ «Забудовник», проаналізуємо грошові потоки з метою складання бюджету грошових надходжень та витрат на наступний рік.

Дані для проведення аналізу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Грошові надходження ТОВ «Забудовник» у 2017–2019 рр., грн
(складено авторами за даними аналітичного обліку ТОВ «Забудовник»)

Період	Готівкові надходження			Безготівкові надходження			Всього надходжень		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Січень	20003,84	45418,09	49415,50	20043,40	15279,30	9350,57	40047,24	60697,39	58766,07
Лютий	20185,29	53696,85	53601,41	13056,25	15483,71	33652,97	33241,54	69180,56	87254,38
Березень	45412,29	54978,89	60493,94	14521,45	36281,82	36469,28	59933,74	91260,71	96963,22
Квітень	68715,65	71706,40	91197,48	23365,19	46401,94	31499,17	92080,84	118108,34	122696,65
Травень	76273,88	60711,74	67745,62	49967,19	26518,36	29334,75	126241,07	87230,10	97080,37
Червень	77422,39	56519,68	72891,52	23831,07	30901,77	65395,10	101253,46	87421,45	138286,62
Липень	72452,49	79205,84	87730,31	37152,50	29707,05	46311,07	109604,99	108912,89	134041,38
Серпень	77414,74	61080,75	100638,89	33580,02	36488,22	27508,98	110994,76	97568,97	128147,87
Вересень	67488,06	61453,95	84018,33	34580,65	42412,30	22785,80	102068,71	103866,25	106804,13
Жовтень	77773,04	70981,47	89278,90	31636,59	37035,63	36881,55	109409,63	108017,10	126160,45
Листопад	61936,82	61292,53	69928,04	23452,63	30160,18	25307,53	85389,45	91452,71	95235,57
Грудень	62092,59	65544,95	81746,85	51304,13	37975,19	43947,40	113396,72	103520,14	125694,25
Разом:	727171,08	742591,14	908686,79	356491,07	384645,47	408444,17	1083662,15	1127236,61	1317130,96

Результати аналізу грошових надходжень ТОВ «Забудовник» у 2017–2019 рр. (табл. 1) свідчать про залежність надходжень грошових коштів від пори року — максимальна сума коштів надходить у середині року. .

На основі даних табл. 1 складемо бюджет надходження грошових коштів на поточний рахунок підприємства. Результат узагальнено в табл. 2.

Для складання бюджету грошових надходжень і видатків підприємства проаналізуємо стан кредиторської заборгованості за товари, які надійшли від постачальників. Структуру договорів постачання підприємства залежно від строків оплати наведено на рис. 1.

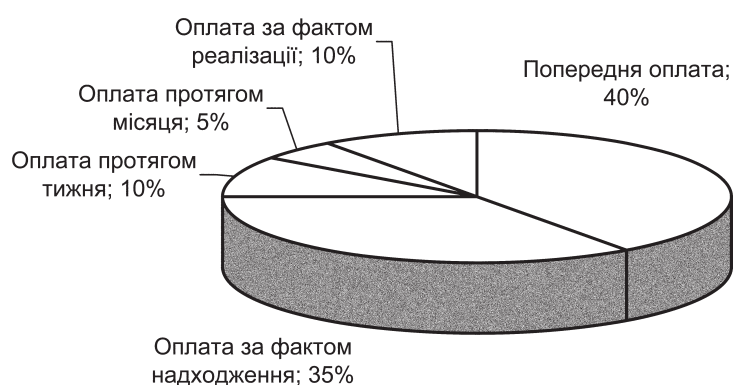
На рис. 2 видно, що 40 % платежів проводиться шляхом попередньої оплати. Це

Таблиця 2

**Бюджет надходжень грошових коштів на поточний рахунок ТОВ «Забудовник», грн
(складено авторами за даними аналітичного обліку ТОВ «Забудовник»)**

Період	Всього надходжень за 2017–2019 рр.	План надходжень на наступний рік	Період	Всього надходжень за 2017–2019 рр.	План надходжень на наступний рік
Січень	159510,70	69121	Серпень	336711,60	145908
Лютий	189676,48	82193	Вересень	312739,09	135520
Березень	248157,67	107535	Жовтень	343587,18	148888
Квітень	332885,83	144251	Листопад	272077,73	117900
Травень	310551,54	134572	Грудень	342611,11	148465
Червень	326961,53	141683	Разом:	3528029,72	1528813
Липень	352559,26	152776			

відволікає кошти з обігу на закупівлю товарів, попит на які вже вивчено, але надає переваги у часі при оплаті. Це, переважно, договори на постачання товарів, які користуються підвищеним або постійним попитом. 35 % товарів сплачується за фактом постачання, що дає змогу виявити помилки, які були зроблені під час замовлення. 10 % кредиторської заборгованості за товари погашається у процесі реалізації, яку можна назвати безвідсотковим товарним кредитом. Це пояснюється тим, що постачальник не контролює залишки свого товару, а покупець не надає своєчасно таку інформацію по причині відсутності обов'язку в договорі. Четверту та п'яту позиції займають договори з відстрочкою платежу від тижня до одного місяця, що

*Рис. 2. Структура договорів постачання товарів у ТОВ «Забудовник» залежно від строків оплати, грн
(складено авторами за даними аналітичного обліку ТОВ «Забудовник»)*

дає змогу продати товар і деякий час мати додаткові кошти в обігу.

У табл. 3 наведено динаміку платежів постачальникам за товари, роботи, послуги.

Отже, платежі постачальникам у 2018–2019 рр. порівняно з 2017 р. зросли, наслід-

Таблиця 3

**Платежі ТОВ «Забудовник» постачальникам за товари, роботи, послуги за 2017–2019 рр., грн
(складено авторами за даними аналітичного обліку ТОВ «Забудовник»)**

Період	Платежі постачальникам з поточного рахунку			Платежі з кредитного рахунку			Всього платежів		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Січень	47759,94	60647,14	45583,98	9422,94			57182,88	60647,14	45583,98
Лютий	25596,99	50059,60	76198,95	3877,06			29474,05	50059,60	76198,95
Березень	54549,91	68959,68	90485,92	6700,00			61249,91	68959,68	90485,92
Квітень	74038,02	102510,11	77303,14			29494,37	74038,02	102510,11	106797,51
Травень	100046,54	54128,43	72699,01				100046,54	54128,43	72699,01
Червень	93174,31	86761,28	76285,30			9631,54	93174,31	86761,28	85916,84
Липень	104235,78	83942,03	142908,61				104235,78	83942,03	142908,61
Серпень	89245,79	72011,86	78569,76			11682,77	89245,79	72011,86	90252,53
Вересень	88774,19	71073,97	75272,17			17882,12	88774,19	71073,97	93154,29

Період	Платежі постачальникам з поточного рахунку			Платежі з кредитного рахунку			Всього платежів		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Жовтень	93470,18	78996,08	110001,29				93470,18	78996,08	110001,29
Листопад	53482,97	73281,76	61466,22			495,68	53482,97	73281,76	61961,90
Грудень	66632,53	77592,58	87780,20				66632,53	77592,58	87780,20
Разом	891007,15	879964,52	994554,55	20000,00	0,00	69186,48	911007,15	879964,52	1063741,03

ком чого є очікуване збільшення закупівлі обсягів товарів.

Розроблений бюджет витрат грошових коштів на закупівлю товарів наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Очікувані витрати грошових коштів на закупівлю товарів, грн (розраховано авторами)

Період	Всього платежів за 2017–2019 рр.	Очікувані платежі на наступний рік
Січень	163414,00	70813
Лютий	155732,60	67484
Березень	220695,51	95635
Квітень	283345,64	122783
Травень	226873,98	98312
Червень	265852,43	115203
Липень	331086,42	143471
Серпень	251510,18	108988
Вересень	253002,45	109634
Жовтень	282467,55	122403
Листопад	188726,63	81782
Грудень	232005,31	100536
Разом:	2854712,70	1237044

Розрахований обсяг сплачених податків (зборів) за 2017–2019 рр. ТОВ «Забудовник» наведено в табл. 5.

За аналізований період ставки податків не зазнали істотних змін, тому візьмемо його за базу для планування.

Суми грошових витрат на оплату послуг сторонніх організацій та витрати на виплату заробітної плати у ТОВ «Забудовник» зведені в табл. 6.

Аналіз даних табл. 5–6 свідчить, що в середньому платежі до бюджету становлять 6,4 тис. грн, до соціальних фондів 4–5 тис. грн; витрати готівки на виплату заробітної плати в середньому становлять 9–11 тис. грн і залежать від пори року — у весняно-літній період вони збільшуються внаслідок відпусток і оплати праці тимчасових працівників, витрати на оплату послуг становлять приблизно 2 тис. грн і залежать від своєчасності оплати рахунків і пори року.

Для визначення оптимальної величини залишку коштів на рахунках ТОВ «Забудовник» розробимо бюджет грошових

Таблиця 5

Платежі до бюджету за 2017–2019 рр. у ТОВ «Забудовник», грн (складено авторами за даними аналітичного обліку ТОВ «Забудовник»)

Період	Платежі до бюджету			Платежі до бюджету (пенсійний фонд)			Очікувані платежі	
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	У бюджет	Пенсійний фонд
Січень	1064,42	8503,47	8601,70	1615,39	3224,30	3404,51	7873	3572
Лютий	1070,35	2412,85	3986,60	2225,54	3760,39	4593,32	3237	4584
Березень	1010,50	6366,80	4328,25	1788,20	3672,76	4509,24	5072	4320
Квітень	1585,15	4518,21	2349,05	2354,75	3413,18	4657,20	3663	4518
Травень	1381,60	2998,80	7998,55	2685,06	3835,60	4653,05	5364	4842
Червень	3046,20	1961,97	2980,60	2992,78	4128,23	4401,64	3462	4993
Липень	2078,65	5993,51	11440,90	3063,46	3714,95	5196,22	8456	5189
Серпень	1599,25	8503,05	3350,45	2926,49	4514,11	4955,17	5830	5372
Вересень	3000,32	3775,15	6982,30	3119,92	3424,73	4363,16	5962	4727
Жовтень	3237,92	8382,50	2795,10	2703,17	4143,85	3869,66	6247	4644
Листопад	21855,20	3507,95	4216,65	3388,81	3204,46	5061,29	12818	5050
Грудень	4282,15	4034,40	11564,99	3498,88	3542,86	5326,98	8615	5360
Разом:	45211,71	60958,66	70595,14	32362,45	44579,42	54991,44	76598	57171

Таблиця 6

**Грошові витрати на виплату заробітної плати та оплату послуг сторонніх організацій
у 2017–2019 рр., грн (складено авторами за даними аналітичного обліку ТОВ «Забудовник»)**

Період	Виплати працівникам			Оплата послуг			Очікувані витрати	
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	на виплату працівникам	на оплату послуг
Січень	4419,13	6302,66	7100,28	837,43	1064,93	1256,61	7723	1369
Лютий	3899,10	8241,47	11479,72	1418,75	948,31	1652,98	10235	1742
Березень	3683,53	8779,11	9626,10	669,17	2020,26	2535,29	9572	2264
Квітень	4573,19	7746,95	9441,21	1520,21	1549,27	1340,83	9430	1911
Травень	6350,33	7948,30	11133,69	2418,83	1316,58	2121,46	11021	2538
Червень	5705,19	9742,54	11130,00	2479,11	614,49	1601,57	11517	2035
Липень	7078,10	8975,20	10716,00	1390,61	1107,59	747,57	11600	1407
Серпень	7336,15	10723,28	11373,62	2184,07	1069,20	1737,62	12754	2163
Вересень	6393,57	6699,98	9399,57	1616,40	1052,76	2344,33	9747	2173
Жовтень	5776,95	8939,00	8767,31	1044,18	1037,87	2505,51	10176	1988
Листопад	7934,96	6292,72	11314,01	2730,62	1231,25	1338,22	11068	2297
Грудень	6565,60	6646,94	9721,24	2999,19	1829,14	2005,07	9938	2961
Разом	69715,80	97038,15	121202,75	21308,57	14841,65	21187,06	124781	24846

надходжень і видатків на наступний календарний рік. Вказаний документ наведено в табл. 7. Отже, на підставі розробленого бюджету грошових надходжень та видатків у ТОВ «Забудовник» не виникатиме дефіциту грошових коштів за умови стабільних надходжень та спланованих розмірів платежів.

Складений бюджет надає можливість розрахувати середній розмір залишку грошових коштів на поточному рахунку підприємства, що визначає його необхідність у грошових ресурсах і сприяє оптимізації фінансових потоків.

З метою підвищення оперативності інформації про виконання бюджету керівни-

Таблиця 7

**Бюджет грошових надходжень та видатків ТОВ «Забудовник» на 2020 р., тис. грн
(розраховано авторами)**

Період	Надходження від покупок	Інші надходження	Всього надходжень	Сплачено постачальникам	Перераховано в бюджет	Перераховано в соціальні фонди	Виплати працівникам	Всього витрат	Чистий грошовий потік від операційної діяльності
Січень	69,1	1,0	70,12	70,8	7,9	3,6	7,7	90,0	-19,9
Лютий	82,2	1,0	83,19	67,5	3,2	4,6	10,2	85,5	-2,3
Березень	107,5	1,0	108,54	95,6	5,1	4,3	9,6	114,6	-6,1
Квітень	144,3	1,0	145,25	122,8	3,7	4,5	9,4	140,4	4,9
Травень	134,6	1,0	135,57	98,3	5,4	4,8	11,0	119,5	16,0
Червень	141,7	1,0	142,68	115,2	3,5	5,0	11,5	135,2	7,5
Липень	152,8	1,0	153,78	143,5	8,5	5,2	11,6	168,7	-14,9
Серпень	145,9	1,0	146,91	109,0	5,8	5,4	12,8	132,9	14,0
Вересень	135,5	1,0	136,52	109,6	6,0	4,7	9,7	130,1	6,5
Жовтень	148,9	1,0	149,89	122,4	6,2	4,6	10,2	143,5	6,4
Листопад	117,9	1,0	118,90	81,8	12,8	5,1	11,1	110,7	8,2
Грудень	148,5	1,0	149,47	100,5	8,6	5,4	9,9	124,4	25,0
Разом:	1528,8	12,0	1540,8	1237,0	76,6	57,2	124,8	1495,6	45,2

цтву ТОВ «Забудовник» необхідно зосередити увагу на оперативному контролінгу, який координує поточну діяльність підприємства через аналіз і контроль видатків та надходжень. Рекомендуємо до практичного використання у ТОВ «Забудовник» такі інструменти: метод розрахунку сум покриття, аналіз «вузьких» місць тощо.

Оперативний контролінг спирається на систему бюджетів, а це надасть керівництву підприємства можливість оцінити прийняті управлінські рішення щодо їх ефективності та оптимально розподілити ресурси для запобігання кризовій ситуації.

Висновки. Отже, дослідження актуальних питань управлінського обліку (бюджетування, контролінгу) грошових коштів на торговельних підприємствах дало можливість:

- систематизувати перелік основних актуальних питань щодо підвищення ефективності управлінського обліку руху грошових потоків торговельного підприємства;

- конкретизувати склад основних елементів грошових активів підприємства;

- визначити й узагальнити причини, які впливають на виникнення дефіциту грошових коштів у процесі діяльності торговельних підприємств;

- на підставі обраного для дослідження ТОВ «Забудовник» скласти бюджет грошових надходжень та видатків на 2020 р.;

- обґрунтувати необхідність впровадження системи оперативного контролінгу для ТОВ «Забудовник» з урахуванням його діяльності з метою запобігання банкрутству в майбутньому.

Список літератури / References

1. Кобилянська Г. С., Вікулова А. М. Актуальні аспекти впровадження управлінського обліку на підприємствах України. *Економіка*. 2011. № 130. С. 45–47.

Kobylianska, H. (2011). *Aktualni aspekty vprovadzhennia upravlinskoho obliku na pidpriemstvakh Ukrainy* [The current aspects of the implementation of management accounting in enterprises of Ukraine]. *Ekonomika* [Economics], no. 130, pp. 45–47.

2. Крушельницька Т. А., Павлова, Г. Є. Управлінський облік та його складові. *Економіка АПК*. 2009. № 20. С. 28–34.

Krushelnytska, T. A., Pavlova, H. Ye. (2009). *Upravlinskyi oblik ta yoho skladovi* [Management accounting and its components]. *Ekonomika APK* [Economy of agroindustrial complex], no. 20, pp. 28–34.

3. Мельник О. Г. Бюджетування в системі управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2004. С. 25–27

Melnyk, O. H. (2004). *Biudzhetuвання v systemi upravlinnia pidpriemstvom* [Budgeting in the business management system: Abstract of thesis PhD in Economic sciences]. Lviv, National University of Lviv Polytechnic Publ., pp. 25–27.

4. Мамчур Р. М. Бюджетування в системі фінансового менеджменту аграрних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04; Нац. аграр. ун-т. К., 2008. С. 19–21.

Mamchur, R. M. (2008). *Biudzhetuвання v systemi finansovoho menedzhmentu ahrarnykh pidpriemstv*: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.00.04 [Budgeting in the financial management of agricultural enterprises: abstract of thesis Phd in Economic sciences]. Kyiv, National Agrarian University Publ., pp. 19–21.

5. Овдій Ю. Л. Бюджетування в системі фінансового планування банків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. К., 2006. С. 19–22.

Ovdii, Yu. L. (2006). *Biudzhetuвання v systemi finansovoho planuvannia bankiv*: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.04.01 [Budgeting in the financial planning of banks: abstract of thesis Phd in Economic sciences]. Kyiv, Kyiv National Economic University Publ., pp. 19–22.

6. Тарасюк М. В. Бюджетування в торговельних підприємствах та об'єднаннях: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К., 2006. С. 26–28.

Tarasiuk, M. V. (2006). *Biudzhetuвання v torhovelnykh pidpriemstvakh ta obiednannakh*: avtoref. dys. na здобуття наук. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.06.01 [Budgeting in commercial enterprises and associations: abstract of thesis PhD in Economic sciences]. Kyiv, National University of Trade and Economics Publ., pp. 26–28.

7. Оліфірова Ю. О. Бюджетування грошових коштів у системі управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк, 2006. — С. 20–22.

Olifirova, Yu. A. (2006). *Biudzhetuвання hroshovykh koshtiv u systemi upravlinnia pidpriemstvom*: avtoref. dys. na здобуття наук. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.06.01 [Money budgeting in enterprise management system: abstract of thesis PhD in Economic sciences]. Donetsk, Donetsk State University of Economics and Trade Publ., pp. 20–22.

8. Матвійчук М. З. Теоретичні аспекти функціонування управлінського обліку на підприємстві. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 299–305.

Matviichuk, M. Z. (2013). *Teoretychni aspekty funktsionuvannya upravlinskoho obliku na pidpriemstvi* [Theoretical aspects of the operation of management accounting in the enterprise]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy], no. 6, pp. 299–305.

9. Нападовська Л. В. Управлінський облік: суть, значення і рекомендації по його використанню в практичній діяльності вітчизняних підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. № 8–9. С. 50–62.

Napadovska, L. V. (2005). *Upravlinskyi oblik: sut, znachennia i rekomendatsii po yoho vykorystanniu v praktychnii diialnosti vitchyznianykh pidpriemstv* [Management accounting: the essence, significance and recommendations for its use in the practical activities of domestic enterprises]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt* [Accounting and Audit], no. 8–9, pp. 50–62.

10. Щирба М. Т. Концепція управлінського обліку в Україні. *Інноваційна економіка*. 2012. № 3 (29). С. 140–147.

Shchyrba, M. T. (2012). *Kontseptsiiia upravlinskoho obliku v Ukraini* [Concept of managerial accounting in Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy], no. 3 (29), pp. 140–147.

Objective. The objective of the article is to solve current issues of the system of cash resources budgeting in trade enterprises.

Methods. The methodological basis of the research is the general scientific and special methods of cognition, based on a system-structural approach to study the problems of budgeting cash flow, management reporting and the organization of an effective control system in enterprises engaged in trading activities. Methods of specification, analysis, synthesis are used in drawing up the budget of cash inflows and expenses of the trading enterprise for the next reporting period. The graphical method is used for visual presentation of data on cash flow of the enterprise.

Results. Cash is the most liquid assets of an enterprise. In order to organize effective cash management at the enterprise, it is necessary to create a proper budgeting system. In the context of enterprises, the budget means a plan that records and balances income and expenses, receipts and disbursements, growth of assets and capital, officially approved by management, for a fixed period and communicated to managers at all levels of management. Both cost and quantity metrics for the budget period can be reflected in the budget. The purpose of cash budgeting is to determine their required amount and periods when the enterprise expects a shortage or surplus of cash compared to their optimal balance in order to avoid crisis phenomena on the one hand, and on the other hand to use the available financial resources productively.

The importance of management accounting as a system of planning, budgeting and controlling is analyzed in the article. Current issues on improving the efficiency of management accounting of the cash flow of a trading company are systematized. Elements of cash assets of the enterprise are generalized. The causes of the deficit and the increase in cash at trading enterprises are specified. The budget of cash receipts and expenditures of the trading enterprise for the next year is devel-

oped, based on the results of management accounting. Practical use of the budget of cash receipts and expenses will allow to increase efficiency of the management accounting system, which in its turn will ensure balanced activity of the enterprise and optimize financial flows.

Key words: *budgeting, budgeting, cash resources, controlling, planning, cash flows.*

Цель — решение актуальных вопросов системы бюджетирования денежных средств на предприятиях торговли.

Методы. Методологической основой исследования являются общенаучные и специальные методы познания, основанные на системно-структурном подходе к изучению проблематики составления бюджета движения денежных средств, управленческой отчетности и организации эффективной системы контроллинга на предприятиях, осуществляющих торговую деятельность. При составлении бюджета денежных поступлений и расходов торгового предприятия на следующий отчетный период использованы методы конкретизации, анализ и синтез. Для наглядного представления данных о движении денежных средств предприятия использован графический метод.

Результаты. Денежные средства — это наиболее ликвидные активы предприятия. Для организации эффективного управления денежными средствами на предприятии необходимо создание надлежащей системы бюджетирования. В контексте предприятий под бюджетом понимают план, в котором фиксируются и балансируются доходы и расходы, поступления и выплаты, прирост активов и капитала, официально утвержденный руководством, на определенный период к выполнению менеджерами всех уровней управления. В бюджете могут отображаться как стоимостные, так и количественные показатели бюджетного периода.

Цель бюджетирования денежных средств состоит в определении их необходимого объема и периодов, когда у предприятия ожидается недостаток или избыток денежных средств по сравнению с их оптимальным остатком, чтобы, с одной стороны, избежать кризисных явлений, а с другой — продуктивно использовать имеющиеся финансовые ресурсы.

В статье проанализировано значение управленческого учета как системы планирования, бюджетирования и контроллинга. Систематизированы актуальные вопросы повышения эффективности управленческого учета движения денежных потоков предприятия. Обобщены элементы денежных активов предприятия. Конкретизированы причины возникновения дефицита и излишка денежных средств на торговых предприятиях. По результатам ведения управленческого учета разработан бюджет денежных поступлений и расходов торгового предприятия на следующий год. Практическое использование бюджета денежных поступлений и расходов позволит повысить эффективность системы управленческого учета, а также обеспечит сбалансированную деятельность предприятия и оптимизирует финансовые потоки.

Ключевые слова: бюджет, бюджетирование, денежные ресурсы, контроллинг, планирование, финансовые потоки.

Надійшла до редакції 08.10.2019